

Utviklingen i elevers trivsel og læring i perioden 2006 til 2026

Overordnet problemstilling og innledning

De senere årene har flere undersøkelser vist nedgang i elevenes trivsel og læring. I dette notatet oppsummerer vi Udirs kunnskapsgrunnlag fra ulike undersøkelser og statistikker for å gi en sammenstilt beskrivelse av hvordan utviklingen har vært over tid.

Notatet beskriver utviklingen i elevenes trivsel og læring i perioden 2006-2026 basert på data fra Elevundersøkelsen, nasjonale prøver, standpunkt- og eksamenskarakterer, internasjonale studier (PISA, PIRLS og TIMSS) samt Ungdata.

Målet med notatet er å gi en helhetlig vurdering av hvordan de ulike kildene beskriver utviklingen i elevenes trivsel og læring, og gjennom dette se etter sammenhenger i forklarende faktorer. En samlet fremstilling av kunnskapsgrunnlaget gir et mer nyansert bilde av utviklingen i elevenes læring og trivsel, enn det hver kilde gjør for seg selv.

Hovedfunn

Sammenfallende utvikling i elevenes trivsel og læring

Utviklingen i elevenes trivsel og læring i perioden 2006-2026, følger hverandre parallelt. I perioden med oppadgående læringsresultater har trivselen også økt, mens den har gått ned den siste tiden med nedadgående læringsresultater. Det er sammenheng mellom elevenes trivsel og motivasjon og hvilke læringsresultater de oppnår.

Nedgangen startet før pandemien

Den negative trenden i elevenes trivsel og læring startet før pandemien. De ulike kildene viser samme utviklingstrekk der trivselen og læringsresultatene økte fra 2006 frem til midten av 2010-tallet. Til tross for noe variasjon på tvers av undersøkelser er hovedmønsteret at den positive trenden snudde i perioden 2016 til 2018. Siden har utviklingen vært negativ, og koronapandemien bidro til å forsterke den negative utviklingen. I de siste to årene har elevenes trivsel økt litt.

Nedgang gjelder på tvers av grupper og på tvers av land

Selv om de internasjonale undersøkelsene viser økte sosiale forskjeller i læringsresultatene, er hovedbildet at nedgangen gjelder på tvers av andre kjennetegn ved elevene, som kjønn og prestasjonsnivå. I perioden med nedadgående resultater er det blitt flere lavtpresterende, men samtidig også færre høytpresterende. Det samme gjelder motivasjonen, der det både er færre som er veldig motivert, og flere som er umotivert. Bildet i trivsel er litt annerledes, der

det i hovedsak er færre som trives *vel*dig godt. Den negative utviklingen i læringsresultatene gjelder på tvers av land, inkludert alle de nordiske landene.

Generelt høy trivsel og læringsresultater rundt gjennomsnittet, til tross for nedgang

Selv om det har vært en periode med nedgående trivsel, er det viktig å understreke at de aller fleste elevene trives på skolen, og har gode relasjoner til lærerne sine. Til tross for tilbakegangen i læringsresultater, ligger Norges resultater rundt gjennomsnittet eller litt over i de internasjonale undersøkelsene.

Sammensatte årsaker til resultatutviklingen – både innenfor og utenfor skolen

Med utgangspunkt i kunnskapskildene peker vi på noen sannsynlige forklaringer på at elevenes resultater har blitt svakere over tid. Samtidig understreker vi at årsakene er sammensatte og henger sammen med forhold både innenfor og utenfor skolen. At trendene vises i flere land, tyder på at store samfunnsendringer spiller inn, for eksempel ny teknologi og sosiale medier.

Samfunnsendringer og økt skjermbruk: Parallelt med nedgangen i elevenes læring og trivsel har samfunnet gjennomgått store endringer mht. omfanget av ny teknologi og sosiale medier. Disse endringene har påvirket barn og unges liv. Elevenes skjermtid i fritiden har økt kraftig, og både elever og lærere forteller at mye skjermbruk gjør det vanskeligere å konsentrere seg. Forskning viser ikke en klar direkte sammenheng mellom skjermtid og skoletrivsel, men det kan forklare noe av nedgangen. Høy skjermbruk i fritiden kan f.eks. gi søvnproblemer, som igjen påvirker både stress og trivsel på skolen.

Nedgang i elevenes motivasjon for skole og læring: Elevenes skolemotivasjon er betydelig redusert over tid. Dette kommer fram i alle kildene: Ungdata viser at flere elever kjeder seg på skolen, Elevundersøkelsen viser at elevene er mindre interessert i å lære og de internasjonale studiene viser lavere motivasjon både for fagene som elevene prøves i og for selve testingen. Forskning viser at faglig motivasjon er viktig for elevenes læring, og noe av resultatnedgangen skyldes dermed trolig lavere motivasjon og innsats fra elevene.

Forverring i læringsmiljøet og mer krevende undervisningssituasjon: En tredje forklaring på resultatnedgangen er et mer utfordrende læringsmiljø med økt omfang av mobbing og mer bråk og uro i klasserommene. Analyser viser at noe av nedgangen i elevenes prestasjoner henger sammen med at skolemiljøet har blitt dårligere i samme periode. Undersøkelser viser at lærere opplever at undervisningssituasjonen har blitt mer krevende.

Resultatutvikling 2006 til 2026

- Elevundersøkelsen viser en nedgang i læringsmiljøindikatorer fra 2017. De to siste årene er det tegn til stabilisering og mulig positiv utvikling.
- Ungdata viser en svak nedgang i trivselen for elever på ungdomsskolen fra rundt 2017, før den gikk merkbart nedover fra og med 2021.
- Nasjonale prøver i regning og lesing viser tegn til nedgang fra og med 2018.
- Internasjonale undersøkelser viser at elevenes prestasjoner gikk opp i perioden 2006 til om lag 2016. Etter 2016 viser alle de internasjonale undersøkelsene tilbakegang i elevenes prestasjoner, med flere elever på de laveste

- mestringsnivåene. Elevene rapporterer også om et dårligere læringsmiljø i denne perioden.
- Standpunkt- og eksamenskarakterer har vært stabile eller økende i perioden.

Omfang og avgrensning

Kunnskapsgrunnlaget omfatter:

- Tidsperiode: 2006-2026
- Trinn: 5.-10. trinn
- Kilder:
 - Elevundersøkelsen
 - Nasjonale prøver
 - Karakterer
 - Internasjonale undersøkelser (PISA, PIRLS, TIMSS)
 - Ungdata

Kunnskapsgrunnlaget omfatter statistikk og forskning bestilt av Utdanningsdirektoratet. I tillegg er Ungdata inkludert, for å ha noe å sammenligne Elevundersøkelsen med når det gjelder elevers trivsel. Avgrensningen til Udirs kilder, gir begrensinger for hva vi kan si om forklaringer på utviklingen. Reestimerte resultater fra nasjonale prøver er hentet fra SSB¹.

Vi har valgt å fokusere på selve utviklingen i resultater, heller enn å forklare hva det er som gir god trivsel og gode læringsresultater i seg selv. Læring og trivsel blir påvirket av mange ulike faktorer i ulik grad og på ulike nivåer, både innenfor og utenfor skolen. Det er omfattende å gi en fullstendig oversikt over alle påvirkende faktorer, derfor har vi valgt å i all hovedsak konsentrere oss om hvordan påvirkningen av faktorer eventuelt har endret seg i perioden.

Struktur i notatet

1. Sammenhengen mellom trivsel og læringsresultater
2. Utvikling i elevenes trivsel
3. Utvikling i elevenes læringsresultater
4. Forklaringer på utviklingen
5. Drøfting

Oppsummering

Sammenhengen mellom trivsel og læringsresultater

Elevenes faglige utvikling skjer i nært samspill med blant annet deres utvikling i motivasjon, selvbilde og mestringsopplevelse. At elevene er motiverte, trives på skolen og er tilfredse med støtten fra lærere, er viktige forutsetninger for å lære jf. overordnet del av læreplanverket (Utdanningsdirektoratet, 2017). I notatet ser vi derfor på utviklingen i elevenes trivsel og læring i sammenheng.

¹ [Avpubliserer resultater fra nasjonale prøver 2015–2021](https://www.udir.no/avpubliserer-resultater-fra-nasjonale-prøver-2015-2021) | [udir.no](https://www.udir.no)

Sammenhengen mellom trivsel og læring understrekes av at skoler med høy skår på trivsel, mestring og motivasjon i Elevundersøkelsen generelt har høye grunnskolepoeng, og skoler med generelt lavere skår på disse har lavere grunnskolepoeng. Skolene med høy trivsel og resultater har generelt også høyere skolebidrag, altså løfter de elevenes resultater mer enn andre skoler selv når man justerer for forhold ved hjemmet (Wendelborg et al., 2020).

Resultater fra de internasjonale undersøkelsene viser at det er positiv sammenheng mellom et trygt skolemiljø og elevenes prestasjoner. Eksempelvis viser resultater fra TIMSS at et skolemiljø med lite mobbing, god orden og disiplin og en følelse av trygghet blant både elever og lærere fremmer elevers læring og motivasjon. Analyser viser også at elevenes faglige motivasjon og selvtillit har positiv sammenheng med hvilke prestasjoner de oppnår (Nilsen & Kaarstein, 2021).

Utvikling i elevenes trivsel

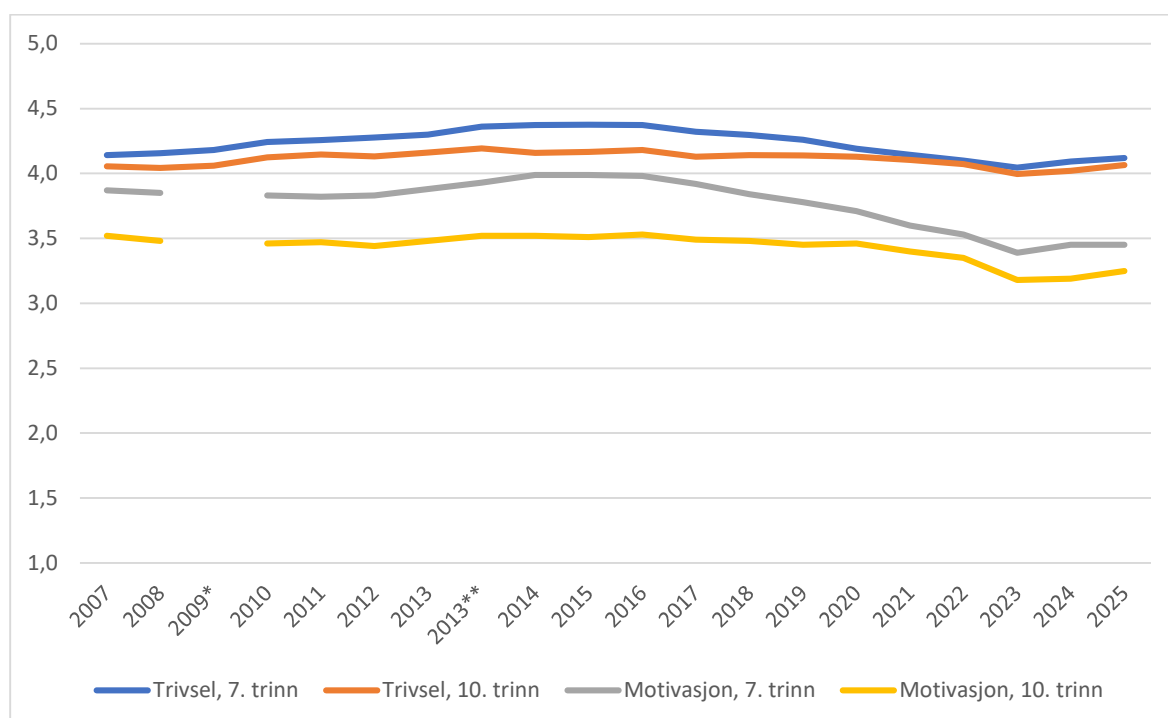
Kort om kildene

For å beskrive utviklingen i elevers trivsel over tid, har vi sett på resultater fra Elevundersøkelsen, Ungdata, og fra de internasjonale undersøkelsene PISA, TIMSS og PIRLS. For en oversikt over kildene, se Vedleggstabell 1. Kilder for trivsel.

Elevundersøkelsen

Gjennomsnittskårene for læringsmiljøindikatorer i Elevundersøkelsen var stort sett stabile frem til 2017. På 7. trinn økte trivselen og motivasjonen i perioden 2007-2013. Både trivsel, motivasjon og mestring har generelt høyere skår på barneskoletrinnene enn på ungdomsskolen, men det er også mer mobbing på de lavere trinnene. Selv da trivselen var på sitt laveste i 2023, svarte 83 prosent (7. trinn) og 80 prosent (10. trinn) av elevene at de trivdes godt eller svært godt på skolen. Trivselen har økt litt de siste to årene, og er nesten på nivå med 2021. Motivasjonen er derimot fortsatt ganske lik som i 2023.

Figur 1. Snitt for indikatorene trivsel og motivasjon fra Elevundersøkelsen

**Kun skoler i ett fylke svarte på om de gledet seg til å gå på skolen dette året, så snittet er ikke representativt.*

***Frem til 2013 ble undersøkelsen gjennomført på våren, etter dette ble den gjennomført på høsten.*

Nedgangen i trivsel og motivasjon startet i perioden 2017-2019. Nedgangen er mest synlig på barneskoletrinnene (Wendelborg et al., 2020). I perioden 2016-2023 var det en nedgang i 9 av 10 læringsmiljøindikatorer på 7. trinn, men nedgangen var sterkest i motivasjon. Det var ingen store endringer for 10. trinn i samme periode, selv om det var litt nedgang i trivsel, motivasjon og mestring der også (Wendelborg & Dahl, 2024).

Selv om snittet for både trivsel og motivasjon har gått ned, har de endret seg på ulikt vis. For trivsel er det betydelig færre som svarer at de trives *svært godt* på skolen, men det er til gjengjeld flere som svarer at de trives *godt*, og små endringer i andelen som svarer at de ikke trives. Endringen i motivasjon skyldes i større grad at færre gleder seg til å gå på skolen, og flere er negative til skolearbeidet og til å lære på skolen.

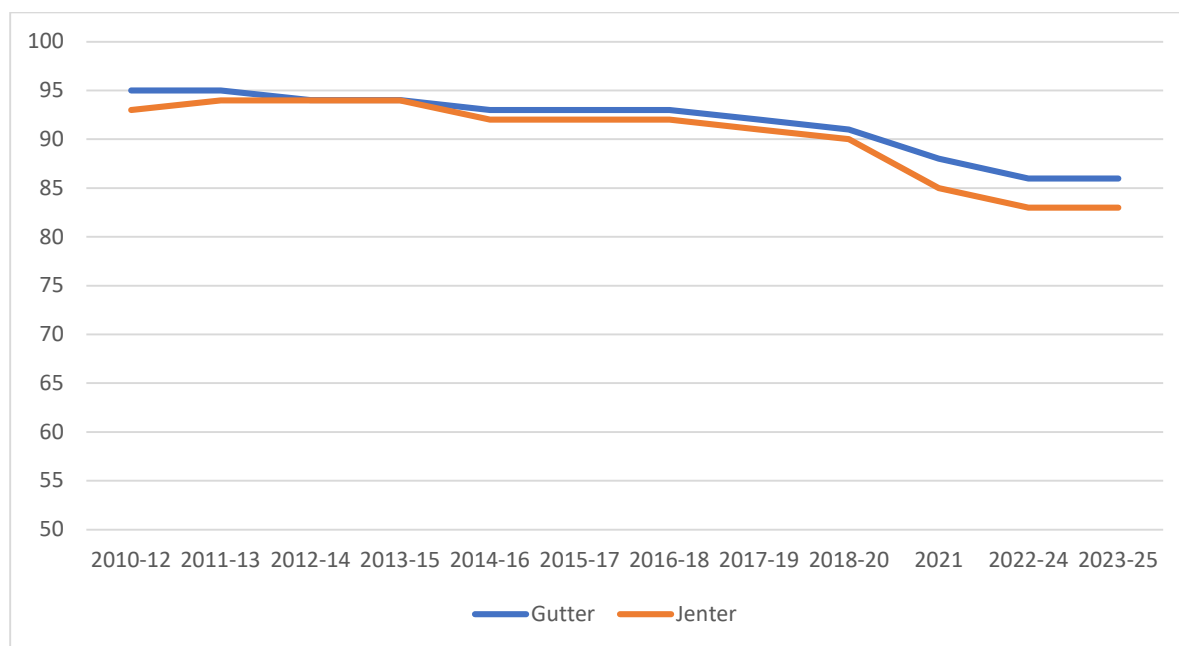
Andelen elever på 7. og 10. trinn som oppgav å bli mobbet på skolen av andre elever var relativt stabil frem til 2019, før den økte sakte gjennom pandemiårene og nådde et toppunkt i 2023. Andelen som sier de blir mobbet har gått ned for begge trinn de siste to årene, men er fortsatt høyere enn i 2022. Analyser av Elevundersøkelsen fra 2016-2024 viser stabilt lav trivsel blant elever som rapporterer mobbing, men en nedgang i trivsel for elever som ikke selv blir mobbet, og særlig på skoler med mye mobbing. Forskere finner ikke støtte for hypotesen om at rapportering av mobbing har økt fordi elevers forståelse av mobbing har endret seg. Selv om lærere peker på at elevene virker mindre motstandsdyktige enn før, tolker forskere heller at elevene er mer belastet, og at mange små episoder over tid bygger seg opp til mistrivsel og utenforskap (Wendelborg et al., 2026).

Ungdata

De aller fleste ungdommer rapporterer at de opplever trivsel og inkludering på skolen. Ungdommene har et gjennomgående godt forhold til lærere sine, og de aller fleste føler seg inkludert i elevmiljøet.

Likevel har det siden midten av 2010-tallet vært en nedgang i de fleste indikatorene på trivsel. Andelen som trives på ungdomsskolen gikk ned fra 93 prosent i 2015 til 85 prosent i 2025. Det er jevn nedgang fra og med 2017-19. Samtidig økte andelen som kjeder seg på skolen fra 66 til 79 prosent. Det er flere som sier at de gruer seg til å gå på skolen, færre elever som opplever å passe inn blant elevene på skolen, og færre som opplever at lærerne deres bryr seg om dem. I samme periode har det også blitt flere elever på ungdomsskolen som sier de skulker (Bakken, 2024; Bakken, 2025). Flere av resultatene fra 2025 er litt bedre enn fra 2024, men det er for tidlig å si om trenden har snudd.

Figur 2. Andel elever på ungdomsskolen som trives på skolen, Ungdata

Kilde: Bakken, 2025.

Ungdata junior er en spørreundersøkelse for mellomtrinnet, og viser lignende nedgang som på ungdomsskolen. Andel som kjeder seg på skolen har økt fra 60 prosent i 2017-18 til 73 prosent i 2023-2025. Andel som ofte gruer seg til å gå på skolen har også økt i samme periode, fra 20 prosent til 29 prosent. I likhet med ungdomsskolen er det likevel gjennomgående gode resultater: det er mellom 85-90 prosent av elevene som trives på skolen, opplever at lærerne bryr seg om dem, og har det bra i friminuttet (Løvgren & Svagård, 2019; Enstad & Bakken, 2025).

Gjennom å dele opp ungdomsskoleelevene i ulike profiler basert på hvordan de trives på skolen, kommer det fram en markant endring i ytterpunktene fra 2014 til 2022. Andelen som havner i gruppen «de svært tilfredse» har gått ned fra 18 til 9 prosent, mens gruppen «de svært mistilfredse» har økt fra 7 til 14 prosent. I begynnelsen av perioden var de yngste overrepresentert i de mest tilfredse gruppene, og de eldste var overrepresentert i de mest utilfredse, men dette har jevnet seg noe ut på slutten av perioden fordi de yngste trives dårligere enn før (Bakken & Ljunggren, 2025).

Noen spørsmål viser derimot en bedring de siste årene. Indikatorene for skolerelatert stress på ungdomsskolen har vært stabile de seneste årene, med en liten nedgang i andelen som opplever at de svært ofte blir stresset av skolearbeidet. Etter en økning på 2010-tallet, ser vi at andelen jenter som rapporterer om psykiske plager har stabilisert seg og nå viser en nedgang. Det er også en nedgang i andelen som rapporterer om ensomhet, særlig blant jenter (Bakken, 2024; Bakken, 2025).

Internasjonale undersøkelser og elevenes trivsel

De internasjonale undersøkelsene viser i likhet med nasjonale undersøkelser at flertallet av elevene trives godt på skolen og opplever tilhørighet. For eksempel viser TIMSS-undersøkelsen at 60 prosent av elevene på barnetrinnet føler sterk tilhørighet til skolen sin og

trives veldig godt. Tall fra ungdomstrinnet viser at 70 prosent av elevene aldri, eller nesten aldri opplever mobbing (Kaarstein et al., 2024).

Når det gjelder utviklingen i elevenes læringsmiljø viser undersøkelsene at det var en bedring i perioden 2006 til 2015, med bedre relasjoner mellom lærere og elev, mer orden og arbeidsro og mindre mobbing. I TIMSS-undersøkelsen fra 2015, rapporterte de norske ungdomsskolelærerne om det tryggeste skolemiljøet blant alle landene som deltok i studien (Martin et al., 2016). Etter 2015 snudde den positive utviklingen og frem til 2023 har utviklingen vært negativ, med økende omfang av mobbing og mer bråk og uro i klasserommet. I TIMSS-undersøkelsen økte andelen elever på 5. trinn som opplever mobbing ukentlig, fra 3 prosent i 2019 til 6 prosent i 2023. Tall fra PISA-undersøkelsene viser også en økning i 15-åringer som føler seg ensomme på skolen, fra 7 prosent i 2003 til 14 prosent i 2022 (Jensen et al., 2023).

At læringsmiljøet utviklet seg i negativ retning i denne perioden, bekreftes også av svar fra lærere og skoleledere i TIMSS-undersøkelsen. Fra 2019 til 2023 økte andelen lærere som opplevde skolemiljøet som mindre trygt, samtidig som flere rektorer rapporterte om alvorlige problemer knyttet til trusler og bruk av skjellsord mellom elever (Kaarstein et al., 2024).

Svar fra lærere i TALIS 2024-undersøkelsen tyder på endringer i elevsammensetningen. Sammenlignet med svarene fra 2018 rapporterer lærere i 2024 om flere faglig svake elever og færre faglig sterke, flere elever med innvandrerbakgrunn og flere elever med særlige opplæringsbehov og atferdsvansker (White et al., 2025). Undersøkelser viser også at lærere opplever at elevene har dårligere konsentrasjon, er mindre motiverte og utholdende, og har dårligere oppførsel enn tidligere (Hatfield, 2025). Det er grunn til å tro at disse endringene stiller større krav til lærerne om tilpasning og støtte i undervisningen. Funn fra TALIS tyder også på dette, som viser at flere lærere har behov for kompetanseutvikling i å imøtekomme elever med behov for tilpasning. Det er også en økning i andelen rektorer som oppgir at mangel på støttepersonell hindrer skolene i å tilby undervisning av høy kvalitet (White et al., 2025).

Den negative utviklingen i læringsmiljøet sammenfaller med den negative trenden i læringsresultatene. Flere studier viser at det er en sammenheng mellom elevenes prestasjoner og hvordan de opplever læringsmiljøet på skolen (Nilsen & Teig, 2022). Analyser fra TIMSS viser at elevers motivasjon, og spesielt selvtillit, har stor betydning for prestasjonene, og forskerne finner at noe av tilbakegangen i elevenes prestasjoner i perioden 2015 til 2019 kan forklares med fall i elevenes motivasjon og dårligere skolemiljø (Nilsen & Kaarstein, 2021).

Sammenlignet med mange andre land vurderes læringsmiljøet i norsk skole som relativt godt. Eksempelvis viser PISA 2022 at norske elever rapporterer om høyere grad av tilhørighet til skolen sammenlignet med elever i de andre nordiske landene og gjennomsnittet for OECD-landene (Pettersen & Jensen, 2024).

På tvers av land har det vært en negativ utvikling i en del av læringsmiljøindikatorerne. TIMSS-undersøkelsen viser en nedgang i andelen elever som liker å være på skolen fra 2019 til 2023 i de fleste land som deltar i undersøkelsen. Tilsvarende viser PISA-undersøkelsen reduksjon i

elevenes opplevelse av sosial tilhørighet, særlig blant elever med lavere sosioøkonomisk status. PISA viser også at omfanget av mobbing mellom elever økte på tvers av land i perioden 2015 til 2018, men gikk tilbake igjen i 2022. Tilbakegangen i mobbetallene i PISA 2022-undersøkelsen relateres til pandemien og at skolene i mange land var stengt og at undervisningen var digital (OECD, 2026).

Utvikling i elevenes læringsresultater

For å beskrive utviklingen i læringsresultater ser vi på resultatene fra nasjonale prøver og de internasjonale undersøkelsene PISA, TIMSS og PIRLS². Vi ser dette opp mot karakterer fra 10. trinn. For å kunne sammenligne resultatene på tvers av kildene fokuserer vi hovedsakelig på norsk/lesing og matematikk/regning, men inkluderer også naturfag og engelsk enkelte steder. For en oversikt over kildene se Vedleggstabell 2. Kilder for læringsresultater.

Nasjonale prøver

Med utgangspunkt i data fra nasjonale prøver rapporteres årlig gjennomsnittlig skalapoeng for lesing, regning og engelsk. Forrige trendperiode varte fra 2014-2021 for regning og engelsk, mens tilsvarende trendperiode for lesing var 2016-2021.³ I forbindelse med innføringen av LK20/LK20S ble prøvene revidert med 2022 som nytt referanseår.

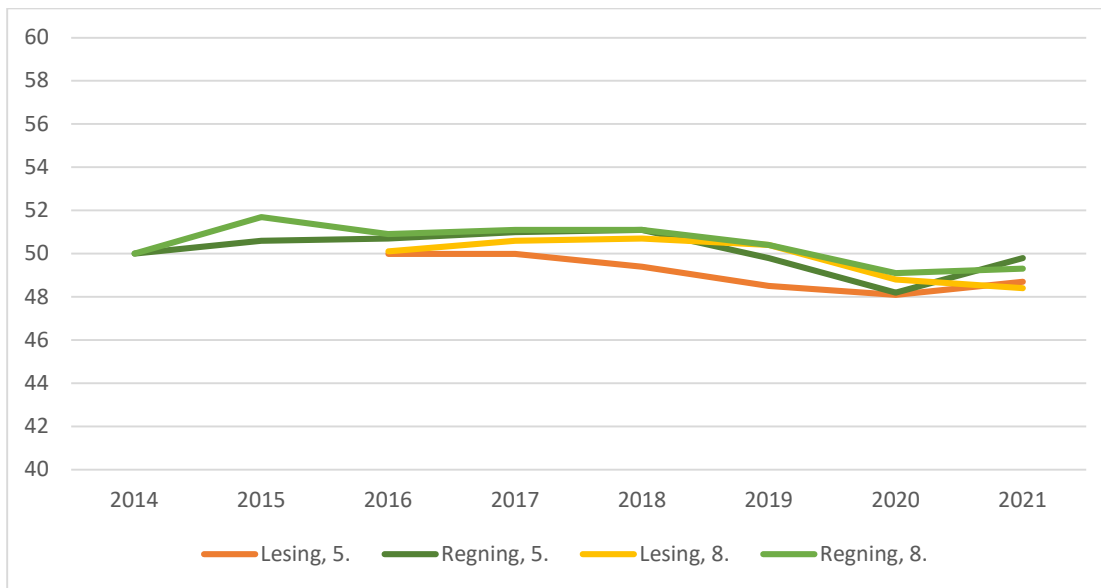
I forrige trendperiode ser vi positiv utvikling frem mot 2018 for prøvene i regning og leseprøven på 8.trinn. Leseprøven på 5.trinn viser flat utvikling i starten, med negativ utvikling fra 2018. Også regneprøvene og leseprøven på 8.trinn viser negativ utvikling etter 2018. For engelskprøvene ser vi en tydelig positiv endring i elevenes resultater i perioden både på 5. og 8. trinn.

I ny trendperiode har det vært negativ utvikling på 5.trinns-prøvene i lesing for årene 2022-2025. For regneprøvene på 5. trinn var det negativ utvikling 2022-2024, men flat utvikling fra 2024 til 2025. På prøvene for 8. trinn var det en tydelig nedgang fra 2022 til 2023, men etter dette har elevenes lese- og regneprestasjoner vært relativt stabile. I lesing har elevenes prestasjoner vært stabile de siste tre årene. I regning har prestasjonene variert litt mer. 2025-kullet presterer litt bedre i regning enn kullet året før, men på samme nivå som 2023-kullet. Det er store kjønnsforskjeller i resultatene på lese- og regneprøvene. Også i ny trendperiode ser elevenes faglige ferdigheter i engelsk ut til å styrke seg. Dette gjelder både jenter og gutter.

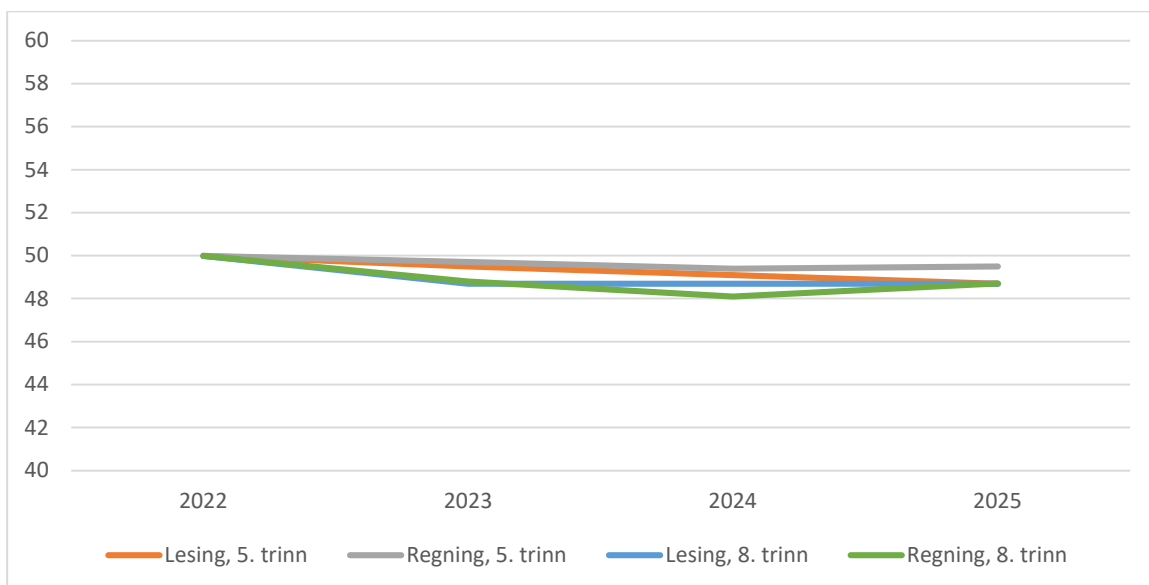
² PISA= 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag; PIRLS= 5. trinnslevers leseferdigheter, TIMSS= 5.- og 9. trinnslevers kompetanse i matematikk og naturfag.

³ Resultatene for nasjonale prøver ble reestimert i 2024 etter at det ble oppdaget en feil ved de tidligere beregningene for perioden 2014-2021. SSB har publisert ny trend med utgangspunkt i Utdanningsdirektoratets oppdaterte analyser. Vi har ny trendmåling fra 2022. Man kan ikke sammenligne skalapoeng fra og med 2022 med skalapoeng fra forrige trendperiode.

Figur 3. Gjennomsnittlige skalapoeng for nasjonale prøver, 5. og 8. trinn

Kilde: SSB

Kilde: Utdanningsdirektoratet

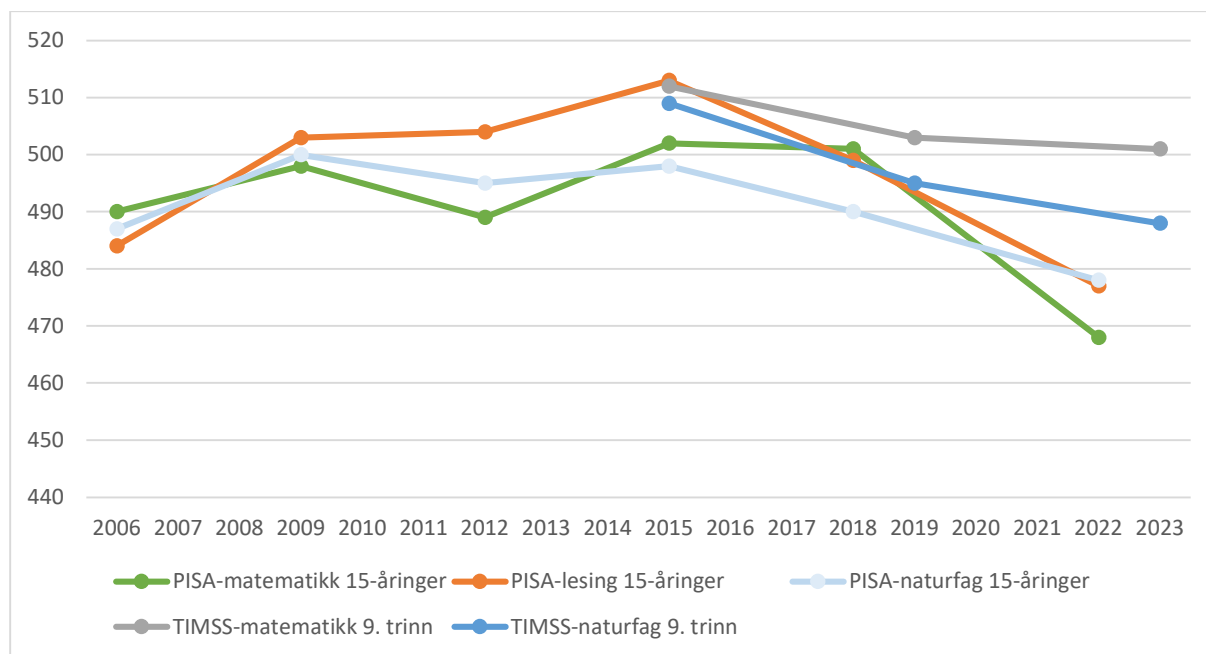
Internasjonale undersøkelser og utvikling i elevenes læringsresultater

Resultatene fra de internasjonale studiene viser at det var en fremgang i elevenes prestasjoner i perioden 2006 og frem til om lag 2016. Fremgangen var størst på barnetrinnet og handlet hovedsakelig om at det ble færre elever som presterte på de laveste mestringsnivåene. Alle undersøkelsene som er gjennomført etter 2016 og frem til 2023, viser tilbakegang i elevenes prestasjoner.

De første undersøkelsene som viste tegn til nedadgående resultater, var PISA 2018 og TIMSS 2019. Mens PISA-undersøkelsen viste at elevene hadde svakere leseprestasjoner enn tidligere, viste TIMSS nedgang i elevenes prestasjoner i matematikk og naturfag. I 2021 kom resultater fra PIRLS-studien som kartlegger leseferdighetene til elever på 5. trinn.

Undersøkelsen viste betydelig tilbakegang i leseferdighetene. Alle de nordiske landene hadde svakere leseresultater i 2021 sammenlignet med forrige PIRLS-undersøkelse fra 2016, men nedgangen var størst i Norge. I tillegg viste undersøkelsen at Norge var det landet hvor elevene rapporterer om lavest leseglede. Den nedadgående trenden i elevenes prestasjoner ble senere bekreftet i både PISA 2022 og TIMSS 2023.

Figur 4. Gjennomsnittskår i PISA og TIMSS perioden 2006-2023*

* Figuren viser gjennomsnittresultater i PISA og TIMSS i perioden 2006 til 2023. Begge studier har internasjonalt gjennomsnitt som er satt til 500 det første året undersøkelsene ble gjennomført. Det er viktig å understreke at selv om skalaene bygger på lignende prinsipper, kan ikke linjene i figuren sammenlignes direkte. Dette er uavhengige måleserier som ikke er formelt koblet sammen. Vi har likevel valgt å vise dem i én felles figur for å gi et mer helhetlig bilde av utviklingen i matematikk- og naturfagsresultatene i perioden..

Kilde: Utdanningsdirektoratet

I alle de siste undersøkelsene som har vært gjennomført (PIRLS 2021, PISA 2022, TIMSS 2023) har det vært en økning i andelen elever som presterer på lavt nivå. I PISA økte andelen lavtpresterende elever i perioden 2018 til 2022 fra 19 til 31 prosent i matematikk, fra 21 til 28 prosent i naturfag og fra 19 til 27 prosent i lesing.

Tilbakegangen i elevenes prestasjoner i PIRLS 2021 og PISA 2022 vurderes å være relativt stor, mens tilbakegangen i TIMSS 2023 kan beskrives som mer moderat. I vurderingen av resultatene fra de to førstnevnte undersøkelsene er det viktig å ta i betraktning at disse ble gjennomført midt i pandemien (PIRLS) og relativt kort tid etter at skolene var gjenåpnet (PISA). PISA-forskerne skriver f.eks. at «[...] covid-19-pandemien og ringvirkningene av denne ansees som én åpenbar faktor som har påvirket resultatene.».

En annen faktor som kan ha bidratt til lavere prestasjoner er at det har vært tilbakegang i elevenes testmotivasjon (Jensen et al., 2023). Et relevant spørsmål er om nedgangen i læringsresultatene ikke bare er et uttrykk for lavere kompetanse, men også et uttrykk for at elevene har lagt ned mindre innsats. Man kan anta at elevene legger ned mindre innsats i

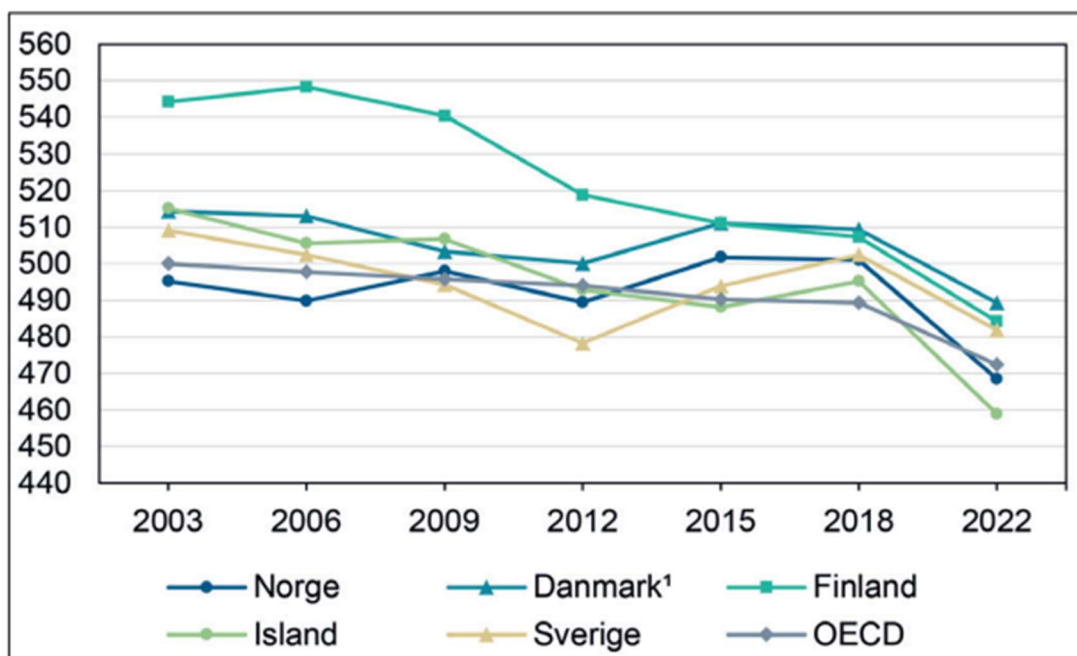
internasjonale tester som PISA (low-stake tests) enn for prøver som har betydning for karakterer (high-stake tests).

Det finnes begrenset med kunnskap som kan si noe sikkert om hvilken betydning testmotivasjon og innsats har for læringsresultatene. Analyser fra den internasjonale studien ICCS viser at lavtpresterende elever i snitt bruker kortere tid på å besvare undersøkelsen, og flere faller av underveis. Dette indikerer at prestasjonene både er et resultat av manglende kunnskap, men også manglende innsats (Caspersen og Storstad, 2025).

Prestasjonsutvikling i andre land

Resultatene fra de internasjonale studiene viser at nedgangen i læringsresultatene ikke er et særnorsk fenomen. Med få unntak har resultatutviklingen vært nedgående i de fleste land, inkludert alle de nordiske.

Figur 5. Gjennomsnittresultater i matematikk for de nordiske landene og OECD i PISA 2003–2022

Kilde: Jensen et al., 2023.

Tidligere utmerket finske elevers prestasjoner seg på høyere nivå, men etter nedadgående resultater over mange år befinner Finland seg på om lag samme nivå som de andre nordiske landene. Relativt til andre land, ligger som regel norske elevers prestasjoner rundt gjennomsnittet eller litt over, alt etter hvilken undersøkelse det er snakk om.

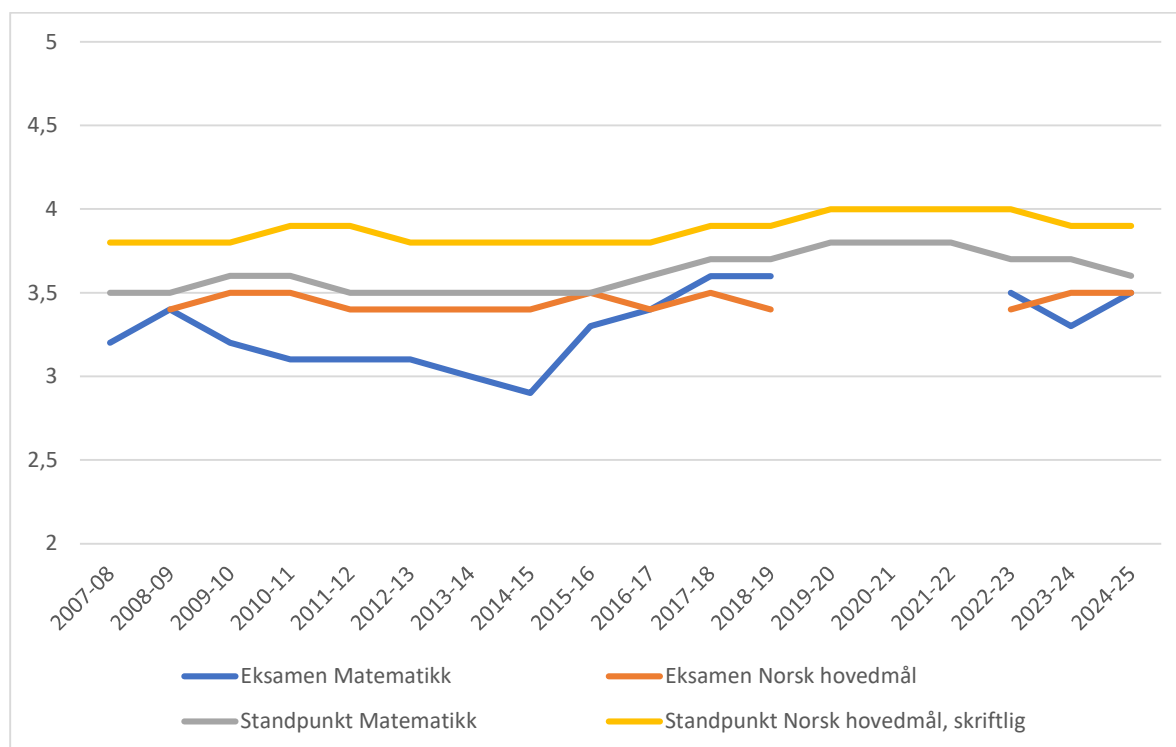
Karakterer på 10. trinn

Før vi ser på utviklingen av standpunkt- og eksamenskarakterer er det viktig å understreke at disse ikke har som formål å være trendmålinger, og dermed ikke bør tolkes som et rent uttrykk for utvikling i læring på tvers av kull. Standpunktkarakterer settes av lærere og kan være påvirket av f.eks. endringer i læreplaner og vurderingspraksis. Eksamen er ny hvert år, og analyser har vist at endring i snittkarakter ikke nødvendigvis skyldes at elevenes ferdigheter har endret seg, men også kan komme av ulik vanskelighetsgrad på prøvene (Bjørnsson, 2020).

Karaktersnittene i standpunkt for fellesfag i 10. trinn økte gradvis i perioden 2007-08 til 2018-19, før en brattere økning i starten av pandemien. Etter pandemien har de gått litt ned igjen, men er fortsatt litt høyere enn i 2018-19. Karakterene har økt mest i de praktisk-estetiske fagene, og minst i norsk og matematikk. Disse to fagene økte rundt 2017 og igjen ved pandemien, men er nå tilbake på nivået før pandemien.

Karakterene i skriftlig eksamen i norsk hovedmål er stort sett stabile fra 2007 til nå. Eksamenskarakterene i matematikk er generelt høyere fra og med 2015-16, enn i årene før.

Figur 6. Karakterer 10. trinn, utvalgte fag

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Undersøkelser blant lærere viser at de opplever at vurderingspraksisen i fagmiljøer har blitt mer generøs over tid, og at tersklene for både bestått og høye karakterer er senket. Samtidig beskriver de økt karakterpress fra elever og foresatte, med større forventninger om innsyn, dokumentasjon og muligheter til å påvirke karakterer (Sandvik et al., 2026).

Forklaringer på utviklingen

Her sammenstiller vi sammenhenger forskere har funnet mellom utfall i trivsel og læring og andre faktorer. Vi understreker at det er snakk om sammenhenger som kan bidra til å belyse endringene, ikke kausale forklaringer.

Pandemien

I alle resultater med nedgang vi har sett på i dette notatet starter nedgangen før pandemien, så pandemien kan ikke være den utløsende faktoren. I Elevundersøkelsen f.eks., var nedgangen i trivsel under pandemien en fortsettelse av en nedadgående nasjonal trend, selv om det er tegn til at pandemien forverret situasjonen. Forskning viser at nedgangen i perioden 2017-2020 var geografisk uavhengig av smittetall og nedstengninger, størst på

skoler som i utgangspunktet hadde høy skår på læringsmiljø, og størst på 5. og 7. trinn (Dahl, 2022).

De internasjonale studiene viser på tilsvarende vis at tilbakegangen i elevenes læring startet før pandemien, bl.a. med PISA 2018 som viste tilbakegang i elevenes prestasjoner i lesing fra 2015, og TIMSS 2019 som viste tilbakegang i elevenes prestasjoner i matematikk og naturfag. Nedgangen i læringsresultatene var imidlertid betydelig større i undersøkelsene som ble gjennomført under og rett etter pandemien. PIRLS 2021 viste markant nedgang i norske tiåringers leseprestasjoner, og PISA 2022 viste tilsvarende markant nedgang i 15. åringers matematikkferdigheter. Begge studier viste at tilbakegangen i læringsresultatene som fulgte etter pandemien ikke var et særnorsk fenomen, men gjaldt de aller fleste deltakerlandene.

Forskere har sett nærmere på langtidskonsekvensene av pandemien, deriblant konsekvenser for elevenes læring og trivsel. Resultatene viser nedgang i elevenes skolemotivasjon og trivsel i etterkant av pandemien. Når det gjelder elevenes læring, viser analysene økende forskjeller mellom elever etter sosioøkonomisk bakgrunn. Lærere forteller at elever som var motivert for skole ikke ble så påvirket av pandemien, men at de så en negativ tendens blant elever med lavere motivasjon; de fikk svakere utholdenhet og ble mindre mottakelig for hjelp fra lærere. Generelt virker det som pandemien forsterket eksisterende forskjeller, både sosioøkonomiske og individuelle (Ljunggren et al., 2026).

Både elever, lærere og skoleledere peker på to fag som ble særlig påvirket av pandemien: matematikk og norsk (spesielt leseferdigheter). Når det gjelder matematikk peker elevene på læringstap som følge av manglende undervisning, mens lærerne peker på mangel på gode arbeidsvaner hos elevene. Både elever og lærere opplever at leseferdigheter og «lesestamina» har gått ned (Ljunggren et al., 2026).

Funn fra PISA støtter antakelsen om at elevenes lese- og matematikkferdigheter ble spesielt hardt rammet under pandemien. Et klart flertall av deltakerlandene i PISA opplevde stor tilbakegang i både matematikkresultatene og resultatene i lesing fra 2018 til 2022. PISA-forskerne skriver at «Resultatene kan tyde på at matematikk er noe som primært læres på skolen i større grad enn andre fag, og læreren og undervisningen i strukturerte omgivelser, som i et klasserom på en skole, er viktig for elevenes læring i matematikk» (Pettersen og Jensen, 2024). De viser også til en spørreundersøkelse hvor elever, lærere og foresatte rapporterte at de opplevde lav kvalitet på matematikkundervisningen under pandemien, og at matematikkfaget var særlig utfordrende når det kom til digital undervisning (Rambøll, 2022).

Skjermbruk

Pandemien førte både til en økning av digitale verktøy i skolen, og økt mobilbruk blant elevene på fritiden. Det var derimot ikke starten for inntog av digitale verktøy i skolen; i perioden 2016-2019 ble det gjennomført en-til-en satsinger for digitale enheter på ungdomsskolen og delvis på barneskolen (Gilje, 2022). Resultater fra PIRLS eksemplifiserer hvor markant økningen i bruk av digitale enheter var i denne perioden. Mens kun 13 prosent av lærerne svarte at elevene hadde hver sin digitale enhet i 2016, svarte 98 prosent av lærerne det samme i 2021 (Wagner et al., 2023). De internasjonale undersøkelsene viser at Norge er blant landene som i størst grad bruker digital teknologi på skolen (Rohatgi et al.,

2024). Mangelen på oversikt over implementering gjør imidlertid at det ikke finnes direkte forskning på hvordan dette endret undervisningen.

Intervjuer av både elever, lærere og skoleledere trekker fram skjermbruk som negativt for elevenes konsentrasjon og selvregulering; både nettbrett/pc i undervisningen og elevenes mobilbruk på fritiden (Ljunggren et al., 2026). I PISA 2022 svarte en av tre elever at de ble distraheret av å bruke digitale ressurser i de fleste eller alle matematikktimene (Pettersen & Jensen, 2024). Selv om mange lærere uttrykker bekymring for at digital teknologi kan ha uheldige konsekvenser som at elevene blir forstyrret, ser de også fordeler med teknologien, som bedre tilgang til informasjon og økt samarbeid (Rohatgi og Hatlevik, 2025).

De siste ti årene har det også vært en tydelig økning i ungdom som bruker mye av fritiden sin foran skjerm (Bakken, 2025). Analyser av Ungdata for ungdomsskolen i perioden 2014-2021 viser imidlertid at tid brukt på skjerm i fritiden har lite direkte sammenheng med trivsel på skolen. Samtidig kan høyt skjermbruk gi søvnproblemer, som igjen påvirker skolestress og trivsel negativt (Wendelborg, 2020). Elever rapporterer også at negative opplevelser på sosiale medier har påvirket skolehverdagen deres negativt, og lærere og skoleledere har inntrykk av at elevenes liv på fritiden og digitale arenaer i større grad enn før trenger inn i klasserommet (Hygen et al., 2023). Lærere forteller at mobilforbudet i 2024 hadde en umiddelbar positiv effekt, men at det ikke løser alle utfordringene med skolemiljøet (Wendelborg et al., 2026).

Ungdommer som opplever at familien har dårlig økonomi bruker mer tid på digitale medier i fritiden enn andre. Denne gruppen ungdommer rapporterer også dårligere trivsel på skolen. Det er mulig at skjermbruk slår forskjellig ut for forskjellige grupper, og kan forsterkes av elevens sosioøkonomiske bakgrunn (Wendelborg, 2020). I perioden 2014-2022 er det statistisk sammenheng i Ungdata mellom skjermbruk på fritiden og psykiske plager, og de to samlet kan forklare mye av økningen i antall unge som rapporterer mistrivsel på skolen, og til en litt mindre grad nedgangen i andel elever som trives mest. Forskerne understreker med det at trivsel på skolen kan ha sammenheng med forhold utenfor skolen (Bakken og Ljunggren, 2025).

Sosial bakgrunn

Analyser av Ungdata viser at det er tendenser til at ungdom med høy sosioøkonomisk bakgrunn generelt er mer fornøyd med skolen og lokalmiljøet sitt, og at ungdom fra lav sosioøkonomisk bakgrunn er mer utsatt for mobbing (Bakken, 2019). Det er derimot ikke tydelige tegn på at endringen i trivsel har vært ulik for ulike sosioøkonomiske grupper. I sin analyse av trivselsprofiler peker Bakken og Ljunggren på «en demokratisering av mistrivsel», heller enn en polarisering basert på bakgrunn. Dette fordi stadig flere elever fra høy sosioøkonomisk bakgrunn mistrives på skolen, en gruppe som tidligere generelt trivdes veldig godt (2025).

De internasjonale studiene viser at et positivt trekk ved Norge relatert til de fleste andre land, er at det er forholdsvis små forskjeller i prestasjoner mellom skoler (OECD, 2023). Selv om elevenes hjemmebakgrunn betyr mindre for hvordan de presterer sammenlignet med andre land, er hjemmebakgrunn likevel en betydningsfull forklaringsfaktor. Tabellen nedenfor sammenligner gjennomsnittresultatene i PISA for de 25 prosent av elevene med lavest

sosial bakgrunn med de 25 prosent av elevene med høyest sosial bakgrunn (forskjeller som er signifikant forskjellig fra PISA 2022, er uthevet).

Tabell 1. Forskjeller i gjennomsnittresultater mellom 25 prosent av de norske elevene med høyest og lavest sosial bakgrunn i PISA 2003–2022

	Forskjeller i gjennomsnittresultater mellom elever med høy og lav SØS			
	PISA 2012	PISA 2015	PISA 2018	PISA 2022
Matematikk	62	68	68	81
Naturfag	65	73	75	90
Lesing	60	63	72	89

Kilde: Jensen et al., 2023.

Forskjellen i gjennomsnittresultater mellom elevgruppene med høy og lav bakgrunn har økt i alle de tre fagområdene som måles i PISA. I naturfag og lesing er det en betydelig økning i forskjeller fra PISA 2018 til 2022. I nordisk sammenheng skiller Sverige seg ut med større forskjeller i prestasjoner mellom elevgrupper enn de andre nordiske landene. TIMSS 2023 og PIRLS 2021 viser i likhet med PISA økte sosiale forskjeller i elevenes prestasjoner over tid.

Kjønnsforskjeller

Generelt sett, er det ingen store kjønnsforskjeller i hvordan gutter og jenter vurderer sitt læringsmiljø. Trivselen har gått ned for begge kjønn, men fra og med 2019 har jenter hatt litt dårligere trivsel enn guttene (Wendelborg et al., 2020; Wendelborg, 2021, Wendelborg & Utmo, 2022). Det har også blitt flere jenter blant de som mistrives mest (Bakken & Ljunggren, 2025). Fra 2010 og frem til pandemien var det en gradvis økning i andel jenter med psykiske plager, men denne har gått ned de siste to årene (Bakken, 2025). Fra og med 2020 er det flere jenter enn gutter som rapporterer mobbing i Elevundersøkelsen, i motsetning til tidligere på 2010-tallet (Wendelborg et al., 2026). Det er likevel ikke tegn til at dårligere trivsel blant jenter har ført til stor endring i kjønnsforskjeller i læringsresultater.

I nasjonale prøver er det en stabil tendens at gutter presterer bedre i regning og jenter bedre i lesing. Kjønnsforskjellene i regning svinger, men er litt høyere etter 2022 da jenter på 5. trinn konsistent har minst 3 færre skalapoeng enn gutter. Det er små forskjeller i utviklingen for lesing. Kjønnsforskjellene er også noe mindre på 8. trinn enn 5. trinn. Generelt sett er det små kjønnsforskjeller i ferdighetene som måles i de internasjonale undersøkelsene, med unntak av i lesing hvor jentene presterer vesentlig bedre enn guttene. Det at jenter generelt har bedre leseferdigheter enn gutter, er et funn som gjelder på tvers av land. I matematikk presterer guttene noe bedre enn jentene på barnetrinnet, mens det ikke er tilsvarende kjønnsforskjeller på ungdomstrinnet. Analyser viser at gutter generelt har større variasjoner i prestasjoner enn jenter, dvs. det er flere gutter både blant de med svært høye og de med svært lave prestasjoner. Også i standpunkt- og eksamenskarakterer er utviklingen for jenter og gutter ganske parallelle. Jenter har litt høyere karakterer enn guttene i både norsk og matematikk.

Drøfting

Både nasjonale og internasjonale undersøkelser viser sammenfallende tendens med tilbakegang i elevenes trivsel og læringsresultater i perioden 2016 til 2023. Den nedadgående trenden startet før pandemien inntraff, men pandemien bidro til å forsterke utviklingen. De siste årene har trenden flatet ut på noen områder. På tross av nedgangen i trivsel må det understrekes at de aller fleste elever trives på skolen, og har gode forhold til lærerne sine. På tross av nedgangen i læringsresultater ligger Norge fortsatt rundt gjennomsnittet eller litt over i de ulike internasjonale undersøkelsene.

Det er tilsynelatende motstridende at karakterene fra 10. trinn går opp i samme periode som både de internasjonale undersøkelsene og nasjonale prøver viser nedgang i ferdigheter. Som nevnt er det imidlertid metodisk vanskelig å se disse opp mot hverandre, da karakterer i motsetning til de andre prøvene ikke er utformet for å være trendmålinger. Mangelen av samsvar kan tyde på at lærerens vurderinger måler eller vektlegger andre faktorer enn de standardiserte prøvene, samtidig som lærere forteller om endrede normer for karaktergrenser i perioden.

For trivsel på skolen har det blitt mindre forskjeller etter sosial bakgrunn, mens de internasjonale undersøkelsene viser at det har blitt større sosiale forskjeller i læringsresultatene. Forskjellene i trivsel blir mindre fordi de med høy sosial bakgrunn trives dårligere i slutten av perioden, og som gruppe trivdes disse generelt bedre enn andre. De internasjonale undersøkelsene viser at «prestasjonsgapet» mellom de fra høyest og lavest sosioøkonomisk bakgrunn har blitt større.

Forskning på effekter av koronapandemien konkluderer med at den forsterket allerede eksisterende negative tendenser med nedgang i skoletrivsel, motivasjon og læring. En del har stabilisert seg etter pandemien, så det tyder ikke på varige negative konsekvenser for de fleste elevene. Likevel tyder funnene på at pandemien rammet elever ulikt og forsterket eksisterende forskjeller. Det har blitt større sosioøkonomiske forskjeller i læringsresultater, og tendenser til ytterligere svekket skolemotivasjon blant elever med lite motivasjonen fra før. Barn med særlige behov for oppfølging fikk ikke tilstrekkelig oppfølging i perioden skolene var stengt.

Intervjuer med elever og lærere viser til en opplevelse av at det har blitt en hardere elevkultur med tøffere språkbruk og tydeligere sosiale hierarkier, og at elevene står i både et sosialt og digitalt press. Analyser viser at på skoler med mye mobbing er trivselen lavere selv blant elever som ikke selv opplever mobbing. Lærere forteller om at konflikter i fritiden oftere dras inn i skolehverdagen nå enn før. Likevel er den tydeligste nedgangen i perioden i skolemotivasjon, ikke i relasjoner eller sosial trivsel på skolen. Elever har blitt stadig mindre motivert for skolearbeid, og flere kjeder seg på skolen.

Det er mye diskusjon om skjermbruk i norsk skole, men det er vanskelig å knytte dette direkte til trivsel og læring. Nedgangen i trivsel og læring sammenfaller til en viss grad med implementering av en-til-en dekning av digitale enheter, men det finnes ikke grunnlag for å si at det har en sammenheng. Det er et viktig skille mellom skjermbruk i undervisningen, og elevenes generelle skjermbruk i fritiden. Det er tegn til at tid brukt på skjerm i fritiden har økt

mye samtidig som trivselen har gått ned, og at den kan forklare noe av nedgangen. Tid brukt på skjerm har også sammenheng med mangel på søvn, som påvirker skoletrivsel negativt. Elever forteller at negative hendelser i sosiale medier har påvirket skolehverdagen deres negativt og lærere sier at også konflikter fra digitale arenaer påvirker skolehverdagen mer enn før.

Det er ikke tydelige tegn til at nedgangen i trivsel drives av bestemte grupper, hverken sosialt eller geografisk. Dette er også konklusjonen til forskerne som har studert nedgangen i skoletrivsel det siste tiåret (Høydal et al., 2026). Det ser heller ut til at nedgangen har blitt påvirket av faktorer som til en viss grad treffer alle. Det er også nærliggende å tolke at nedgangen i motivasjon for skolearbeid ligger bak noe av nedgangen i læringsresultatene. Samtidig tyder den internasjonale nedgangen i læringsresultater også på at Norge er en del av en større trend.

I notatet har vi pekt på utviklingstrekk og noen mulige forklaringer til utviklingen. Samtidig må vi erkjenne at det ikke finnes ett klart svar på hvorfor den positive utviklingen i elevenes læring og trivsel snudde i perioden 2016 til 2018. Læring og trivsel blir påvirket av mange ulike forhold, både innenfor og utenfor skolen. Økte sosiale forskjeller, ny teknologi og sosiale medier er eksempler på forhold som har betydning for barn og unges liv, og som skolene må forholde seg til.

Referanser

Bakken, A. (2019). Ungdata 2019. Nasjonale resultater. (NOVA rapport 9/19). NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://nva.sikt.no/registration/0198f6665528-a8caef82-c62f-41f7-9c96-2f449b6e8397>

Bakken, A. & Elstad, J. I. (2012). For store forventninger? Kunnskapsløftet og ulikhetene i grunnskolekarakterer. (NOVA rapport 7/12). NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://kudos.dfo.no/documents/10269/files>

Bakken, A., & Ljunggren, J., (2025). Trivselsprofiler i ungdomsskolen. Endringer i elevers skoletrivsel i perioden 2014–2022. Norsk sosiologisk tidsskrift (Vol. 9) 1/2025. <https://doi.org/10.18261/nost.9.1.3>

Brandmo, C. & Gamlem, S. M. (2025) Students' perceptions and outcome of teacher feedback: a systematic review. Front. Educ.

Bjørnsson, J. K. (2020). Matematikkeksamen gjennom tre år. Psykometrisk analyse av eksamen i matematikk for 10. trinn fra årene 2017, 2018 og 2019. Universitetet i Oslo. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/matematikkeksamen-gjennom-tre-ar/>

Caspersen, J., Hermstad, I. H., Hybertsen, I. D., Lynnebakke, B., Vika, K. S., Smedsrud, J., Wendelborg, C. & Federici, R. A. (2021). Koronapandemien i grunnskolen – håndtering og konsekvenser (Rapport). NTNU Samfunnsforskning. [Håndtering og konsekvenser av koronapandemien i grunnskolen | udir.no](https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/handtering-og-konsekvenser-av-koronapandemien-i-grunnskolen)

Dahl, T. (2022). Læringsmiljøet i norsk skole – Har pandemien påvirket utviklingen? NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/laringsmiljoet-i-norsk-skole--har-pandemien-pavirket-utviklingen/>

Ekren, R., & Arnesen, H.S. (2022). Hvordan påvirker foreldres utdanning og inntekt barnas karakterer? SSB. <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/karakterer-ved-avsluttet-grunnskole/artikler/hvordan-pavirker-foreldres-utdanning-og-inntekt-barnas-karakterer>

Enstad, F. & Bakken, A. (2025). Ungdata junior 2025. Nasjonale resultater (NOVA Rapport 3/25). NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://kudos.dfo.no/dokument/396464/ungdata-junior-2025-nasjonale-resultater-2>

Gilje, Ø. (2022). Digitale enheter i grunnsopplæringen. FIKS, UiO. <https://www.uv.uio.no/forskning/satsinger/fiks/kunnskapsbase/digitalisering-i-skolen/Digitale%20enheter%20i%20grunnsoppl%C3%A6ringen/>

Hatfield, J.L. (2025). From chalkboard to smartboard: an exploratory study of experienced teachers' perspectives on student generations X, Y, Z and Alpha. Educ Inf Technol 30, 22595–22647. <https://doi.org/10.1007/s10639-025-13645-y>

Hygen, B. W., Hybertsen, I. D., Røe, M., Dahl, T., Buland, T., Hermstad, I. H. & Wendelborg, C. (2023). Inkludering og ekskludering i elevers digitale verden - Dypdykk i elevers aktivitet i sosiale medier og gaming og betydning for motivasjon og trivsel på skolen. NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2023/sosiale-medier-og-gaming-oppleves-bade-positivt-og-negativt/>

Høydal, Ø. S., Bakken A. Helgesen H. L, Jacobsen S. E. & Wiggen, K. S. (2026). Skoletrivsel, hverdagsliv og læringsmiljø. (AFI-rapport 2026:05). AFI, NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://nva.sikt.no/registration/019d955fd3e5-21ad0227-7cb8-421c-a1ad-24824783d50a>

Jensen, F., Pettersen, A., Frønes, T. S., Eriksen, A., Løvgren, M. & Narvhus, E. K. (2023). PISA 2022. Norske elevers kompetanse i matematikk, naturfag og lesing. Cappelen Damm Akademisk. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2023/betydelig-pisa-nedgang/>

Kaarstein, H., Lehre, A.-C., Radišić, J. & Rohatgi, M. A. (2024). TIMSS 2023 Kortrapport. Institutt for lærerutdanning og skoleforskning, Universitetet i Oslo. [Svak nedgang i norske 5. klassingers matematikk- og naturfagprestasjoner | udir.no](https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2024/svak-nedgang-i-norske-5-klassematematikk-og-naturfagprestasjoner)

Kaarstein, H. & Lehre, A.-C. (2025). Hva TIMSS forteller om norsk skole: Sekundæranalyser av TIMSS-undersøkelsen. Cappelen Damm Akademisk. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2025/god-laring-matematikk-naturfag-timss/>

Kool, I. (2024). SSB. Større nedgang i leseferdigheter blant innvandrere enn andre elever. <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/statistikk/karakterer-ved-avsluttet-grunnskole/artikler/storre-nedgang-i-leseferdigheter-blant-innvandrere-enn-andre-elever>

Ljunggren, J., Andersen, P.L., Vennerød-Diesen, F.F., Pedersen, C., Jacobsen S. E. & Wollscheid, S. (2026). Tapt generasjon eller alt i orden? Sluttrapport for prosjektet: Koronapandemiens langsiktige konsekvenser for elever på ungdomstrinnet. (NOVA-rapport 1/26). NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2026/sluttrapport-koronapandemiens-langsiktige-konsekvenser-for-elever-pa-ungdomstrinnet/>

Løvgren, M. & Svalgård, V. (2019). Ungdata junior 2017–2018. Resultater fra en spørreundersøkelse blant elever i alderen 10 til 12 år. (NOVA rapport 7/19). NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet . <https://nva.sikt.no/registration/0198cc76aa50-fe9ba1b4-08b4-4171-b060-eaed20b14750>

Martin, M. O., Mullis, I. V. S., Foy, P. & Hooper, M. (2016). TIMSS 2015 international results in mathematics and science. TIMSS & PIRLS International Study Center. <http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/international-results/>

Nilsen, T. & Kaarstein, H. (2021). 6. Skolemiljø, motivasjon og naturfagprestasjoner fra TIMSS 2015 til TIMSS 2019. I T. Nilsen & H. Kaarstein (red.), Med blikket mot naturfag. Nye analyser av TIMSS 2019-data og trender 2015–2019 (s. 143–164). Universitetsforlaget. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/med-blikket-mot-naturfag/>

Nilsen, T. & Teig, N. (2022). A systematic review of studies investigating the relationships between school climate and student outcomes in TIMSS, PISA, and PIRLS. I T. Nilsen, A. Stancel-Piątak & J.-E. Gustafsson (Red.), International handbook of comparative largescale studies in education: Perspectives, methods and findings (s. 1053–1086). Springer International Publishing https://link.springer.com/rwe/10.1007/978-3-030-88178-8_34

OECD. (2019). PISA 2018 Results (Volume III) What School Life Means for Students' Lives. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2018-results-volume-iii_acd78851-en.html

OECD. (2023). PISA 2022 results: Vol. 1. The state of learning and equity in education. PISA, OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i_53f23881-en/full-report/the-state-of-learning-and-equity-in-education-in-2022_e65c570e.html

OECD (2026), "Bullying in education: Prevalence, impact and responses across countries", OECD Education Working Papers, No. 341, OECD Publishing, Paris, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2026/02/bullying-in-education_8e2a22d9/d9f8bd9f-en.pdf

Pettersen, A. & Jensen, F. (2024). Matematisk kompetanse. I dybden på resultater fra PISA 2022. Cappelen Damm Akademisk. [Matematisk kompetanse. I dybden på resultater fra PISA 2022 | udir.no](https://www.udir.no/matematisk-kompetanse-i-dybden-pa-resultater-fra-pisa-2022)

Rambøll. (2022). Innsiktsinnsamling til situasjonsrapporten «Osloskolen i pandemi». Utdanningssetaten i Oslo. <https://www.oslo.kommune.no/get-file/1126883/dc3bfc001ceaa8d389f79af3f827baf57988da881a90e4f9fd22f3e386f10934>

Rohatgi A. & Hatlevik O.E, Gudmundsdottir G.B., Erstad O. A. og J. K. Björnsson (2024). ICILS 2023. Digital kompetanse og algoritmisk tenkning hos norske niendeklassinger. [For mange elever på 9. trinn har svake digitale ferdigheter | udir.no](https://www.udir.no/for-mange-elever-pa-9-trinn-har-svake-digitale-ferdigheter)

Rohatgi A. & Hatlevik O.E. (2025). Søkelys på digital læring: Sekundæranalyser fra ICILS 2023. Cappelen Damm. [Skolens digitale paradoks: Mer teknologi – mindre kompetanse | udir.no](https://www.udir.no/skolens-digitale-paradoks-mer-teknologi-mindre-kompetanse)

Sandvik, L. V, Fjørtoft, H., Skar, G. B., Johansen, M. B., Kvistad, A.H., Tokle, O. D., Angvik, S. A., Svendsen, B., Korshavn, R. N., Gjølme, E. G. (2026). Standpunktvrdering – praksis og prosesser i LK20. NTNU. Hentet fra: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2026/kvalitet-i-standpunktvrderingen-krever-system-og-profesjonsfellesskap/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). Overordnet del av læreplanverket – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>

Utdanningsdirektoratet (2024a). Flere elever opplever mobbing. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/analyser/2024/flere-elever-opplever-mobbing/>

Utdanningsdirektoratet (2024b). Grunnskolens Informasjonssystem.

<https://gsi.udir.no/informasjon/>

Wagner, Å. K. H., Strand, O., Støle, H., Knudsen, K., Hovig, J. B., Huru, C. & Hadland, T. (2023). PIRLS 2021 Kortrapport. Norske tiåringeres leseforståelse. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, UiS. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2023/pirls-2021/>

Wendelborg, C., Dahl, T., Røe, M. & Buland, T. (2020). Elevundersøkelsen 2019. Analyse av Utdanningsdirektoratets brukerundersøkelser. NTNU Samfunnsforskning.

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/elevundersokelsen-2019-hovedrapporten/>

Wendelborg, C. (2021). Elevundersøkelsen 2020. Analyse av Utdanningsdirektoratets brukerundersøkelser. NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/elevundersokelsen-2020/>

Wendelborg, C. & Utmo, I. (2022). Elevundersøkelsen 2021. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2021/22. NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/elevundersokelsen-2021-hovedrapporten/>

Wendelborg, C., & Hygen, B.W. (2023). Elevundersøkelsen 2022. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2022/23. NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2023/elevundersokelsen-2022-hovedrapporten/>

Wendelborg, C. & Dahl, T. (2024). Elevundersøkelsen 2023. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24. NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2024/elevundersokelsen-2023-hovedrapporten/>

Wendelborg, C., Mordal, S. & Tangen, S. (2026). Mobbing i en hardere elevkultur. Elevenes og de ansattes erfaringer med skolemiljø, utenforskap og rapportering. NTNU Samfunnsforskning. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2026/elevkulturen-har-blitt-toffere/>

White, M., Nortvedt, G.A., Rohatgi, A., & Bjørnsson, J.K. (2025). Den norske lærerrollen i endring: Resultater fra TALIS 2024. Universitet i Oslo. <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/2025/talis-den-norske-larerrollen-i-endring/>

Vedlegg

Vedleggstabell 1. Kilder for trivsel

Elevundersøkelsen	Internasjonale undersøkelser	Ungdata
-------------------	------------------------------	---------

Hva undersøkes?	Læringsmiljø	Læringsmiljø	Helhetlig undersøkelse om ungdommers liv
Formål og hvem resultatene er ment for	Verktøy for videreutvikling og kvalitetssikring av læringsmiljø. Skoler har plikt til å følge opp resultater	Nasjonale skolemyndigheter – resultater til politikkutforming og kvalitetsutvikling på nasjonalt nivå	Kunnskapsgrunnlag for ungdomsarbeid, samt politikkutvikling og styring lokalt og nasjonalt
Mulighet for sammenligning	På tvers av skoler, kommuner, og fylker Over tid	På tvers av land Over tid	Kommuner Over tid
Alder/trinn	Alle trinn fra 5. trinn til vg3	5. trinn (PIRLS) 5. og 9. trinn (TIMSS) 15. åringer/ 10. trinn (PISA)	
Hvor ofte gjennomføres?	Hvert skoleår	PISA hvert tredje år (f.o.m PISA- 2025 tidligere hvert fjerde år) TIMSS hvert 4. år PIRLS hvert 5. år	Hver kommune gjennomfører omtrent hvert tredje år
Deltakelse	Obligatorisk for skoler 7., 10. trinn og vg1. Frivillig for elever	Obligatorisk for utvalgte skoler og elever I tillegg svarer lærere, foreldre, skoleledere på spørreskjema. For disse er deltakelse frivillig	Frivillig tilbud til kommuner, frivillig å gjennomføre for ungdom
Omfang	Fullskala	Utvalgsundersøkelse	

Vedleggstabell 2. Kilder for læringsresultater

	Standpunkt	TIMSS	PISA	PIRLS	Nasjonale prøver
Hva undersøkes?	Elevenes kompetanse i fag	Elevenes kompetanse i matematikk og naturfag. Samsvarer i høy grad med norske læreplaner.	Elevenes kompetanse i matematikk, naturfag og lesing. Samsvarer i høy grad med norske læreplaner.	Elevens leseferdigheter	Elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, regning og engelsk. Prøvene for 5. trinn tar utgangspunkt i kompetansemål til og med 4. trinn, mens prøvene for 8. og 9. trinn tar utgangspunkt i kompetansemål til og med 7. trinn
Formål og hvem resultatene	Gi informasjon om kompetansen til eleven, læreren,	Gi informasjon til kvalitetsutvikling og	Gi informasjon til kvalitetsutvikling og	Gi informasjon til kvalitetsutvikling og politikkutforming	Gi informasjon til undervisningsvurdering, kvalitetsutvikling og

Formål	lærekandidaten, praksisbrevkandidaten eller deltakeren ved avslutningen av opplæringen i faget (§§ 3-14 i forskriften).	politikkutforming på nasjonalt nivå	politikkutforming på nasjonalt nivå.	på nasjonalt nivå.	politikkutforming på alle nivå
Mulighet for sammenligning	På tvers av skoler, kommuner og fylker Utvikling over tid (trend)	På tvers av land (int. sammenligning) Utvikling over tid (trend)	På tvers av land (int. sammenligning) Utvikling over tid (trend)	På tvers av land (int. sammenligning) Utvikling over tid (trend)	På tvers av skoler, kommuner og fylker Utvikling over tid (trend)
Alder/trinn	Elever på 10.trinn og vgs	Elever på 5. og 9. trinn på et utvalg skoler	15-åringer (dvs. 10. trinn i Norge) – på et utvalg skoler	Elever på 5. trinn på et utvalg skoler	Alle elever på 5. trinn, 8. trinn og 9. trinn i Norge.
Hvor ofte gjennomføres?	Hvert år	Hvert fjerde år. Sist i 2023. Neste runde 2027	PISA hvert tredje år (f.o.m PISA- 2025 hvert fjerde år) Neste runde 2029	Hvert femte år. Sist i 2026. Neste runde 2031	Hvert år
Deltakelse	Obligatorisk	Obligatorisk	Obligatorisk	Obligatorisk	Obligatorisk
Omfang	Fullskala	Utvalgsprøve	Utvalgsprøve	Utvalgsprøve	Fullskala